XV. Pasipriešinimo vietos
Resistance sites

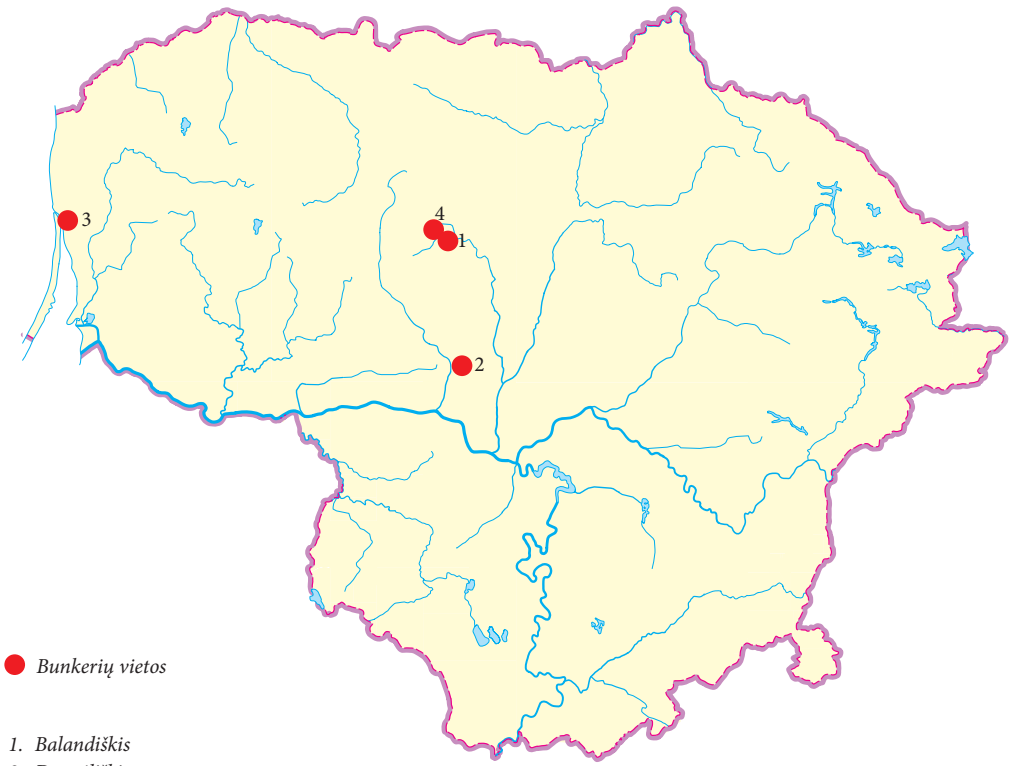

Bunkerių vietos

1. *Balandiškis*
2. *Daugėliškis*
3. *Klaipėda*
4. *Mėnaičiai*

Ernestas Derkintis

Slėptuvė Klaipėdoje

2010 m. lapkričio 25 d. Klaipėdos miesto V dalyje, Lelijų g. 5 / Alyvų g. 16, vykdyti čia esančios II Pasaulinio karo laikų slėptuvės žvalgymai. Tunelinė slėptuvė priklauso Klaipėdos slėptuvių grupei, kurios buvo pastatytos apie 1944 m. Ji T formos, 22,44 m ilgio bei 16,97 m pločio (1–2 pav.).

Slėptuvės pamatą sudaro skaldos su drenažiniais vamzdeliais sluoksnis, ant kurio supiltas plonas betono sluoksnis. Slėptuvė mūryta ilgųjų ir trumpųjų plytų eilėmis. Sienų storis svyruoja nuo plytos ilgio iki 3 plytų pločio (30–40 cm). Viršutinė 1,5 m aukščio jos sienų dalis nutinkuota, apatinė 1,3 m aukščio dalis palikta mūrinė (3 pav.). Ši dalis buvo po žemėmis, tad matėsi tik nutinkuota slėptuvės

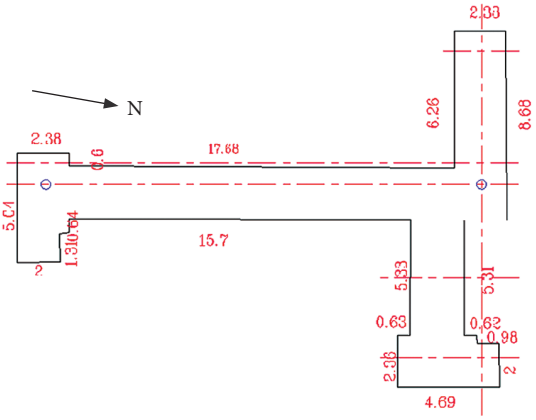

2 pav. Slėptuvės planas su sienų ilgiais metrais. E. Derkinčio brėž.

Fig. 2. The shelter's plan with the length of the walls in metres.

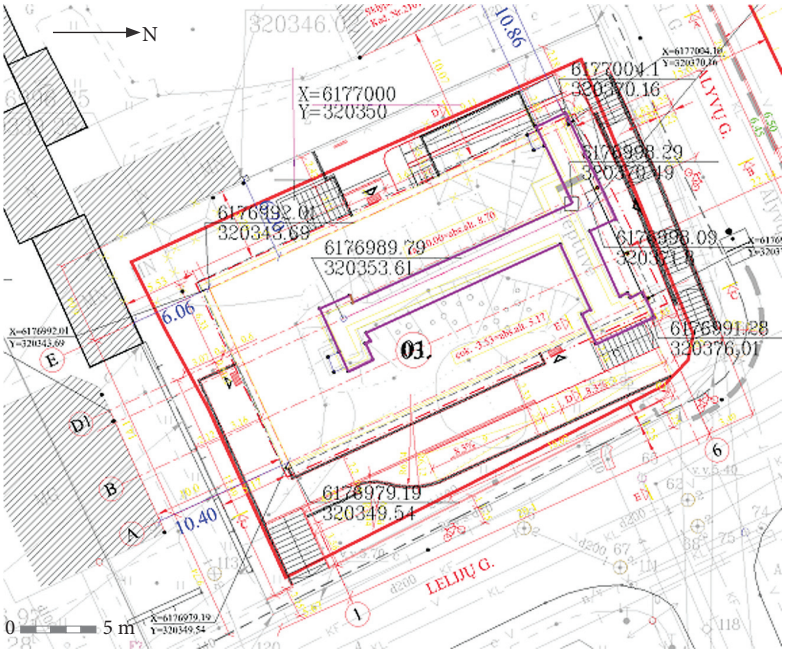

1 pav. Bendras slėptuvės situacijos planas. E. Derkinčio brėž.

Fig. 1. General situation plan of the shelter.

3 pav. Bendras slėptuvės vaizdas iš V. E. Derkinčio nuotr.

Fig. 3. General view of the shelter as seen from the W.

dalis. Stogas sudėtas iš perdangos gelžbetoninių plokščių. Kadangi slėptuvės pamatai buvo silpni, pradėjusi atidenginėti slėptuvę, statybų bendrovė sustiprino jos pamatus. Slėptuvės ŠV ir V dalyse yra keturkampės angos. Greičiausiai tai vietos, kur buvo slėptuvės priestatai su durimis, skirtomis avariniam išėjimui. Šios angos taip pat atliko ventiliacijos funkciją. Slėptuvės plane yra pažymėti avarinio išėjimo priestatai. Ventiliacijos angų aptikta ir ant stogo. Taip pat slėptuvėje aptiktos mažos durys, kurios greičiausiai buvo skirtos avariniam išėjimui. Iš slėptuvės įėjimo likusi tik anga. Aptiktos įėjimo arba vidaus patalpas skiriančios durys. Jos medinės, apkaltos metaline skarda. Viduje žvalgymo metu buvo daug šiukšlių. Ant tinkuotos slėptuvės dalies yra išraižytos skaičių bei raidžių kombinacijos (4 pav.). Kokia jų reikšmė – nėra aišku. Greičiausiai jomis statybininkai pažymėjo savo statybininkų grupės inicialus ar kodinį numerį, sudarytą iš raidžių ir skaičių.

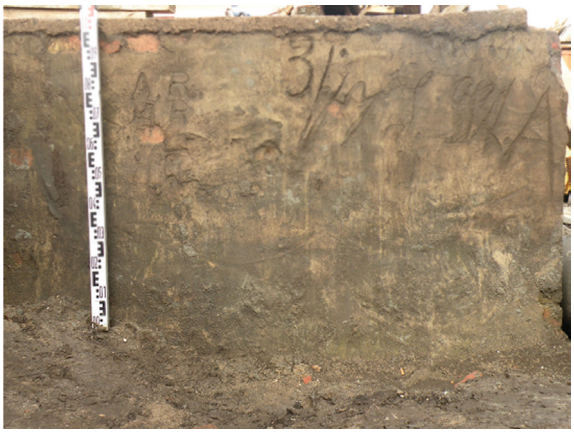

4 pav. Užrašai ant slėptuvės Š šakos Š sienos. E. Derkinčio nuotr.

Fig. 4. The inscriptions on the N wall of the shelter's N branch.

Kas galėjo būti šios slėptuvės statytojai? Yra žinomos tokios hitlerinės Vokietijos organizacijos kaip RAD, *Luftschuts*, *Luftwaffen*, *Kriegsmarine*, inžinerinės pagalbos tarnybos, taip pat žinybinės tarnybos – paštininkų, geležinkelininkų ir stambesnių gamyklų padaliniai, kurios buvo atsakingos už slėptuvių statybas III Reicho teritorijoje. Karo statybos inžinieriai, kaip tvirtovių statybos batalionas

ar *Todt* organizacija, nebuvo susijusios su tokių slėptuvių statybomis. Šios organizacijos greičiausiai veikė atskirai. Karo inžinieriai statė visam Reichui svarbius ir patikimesnius statinius – bunkerius, baterijas, gynybinius pylimus, ypatingos svarbos slėptuves. Taigi Lelijų g. 5 / Alyvų g. 16 esančios slėptuvės, taip pat kitos slėptuvės, išlikusios šalia Lelijų ir Alyvų gatvių, esančios Gėlių gatvės kitame gale, statybas greičiausiai inicijavo celiuliozės fabrikas. Tačiau rašytinių duomenų, kurie patvirtintų tokį spėjimą, neturime. Slėptuvės pastatytos gyvenamųjų namų kolonijoje, kurioje gyveno šio fabriko darbuotojai. Kadangi šioje kolonijoje pastatai buvo be rūsių, buvo pastatytas minimas objektas. Statybininkai greičiausiai buvo iš civilinės statybos sektoriaus.

The shelter in Klaipėda

In 2010, a T-shaped, 22.44 x 16.97 m civilian shelter built by the Germans circa 1944 (Figs. 1–2) was surveyed at Lelijų St. 5/ Alyvų St. 16 in the W part of Klaipėda. The upper part of its brick walls have been plastered (Fig. 3) and numbers and letters etched in the plaster (Fig. 4). The shelter was probably built by the cellulose factory.

Gediminas Petrauskas

Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio štabo bunkerio Daugėliškių miške tyrimai

2010 m. gegužės–liepos ir rugsėjo mėn. buvo tyrinėjamas Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (toliau – LLKS) štabo bunkeris (UK 33152), esantis Raseinių r., Ariogalos sen., Daugėliškių miško 25-ajame kvartale. Bunkeris yra 550 m į Š nuo automagistralės Kaunas–Klaipėda (A1), 1 km į P nuo krašto kelio, jungiančio Ariogalą ir Kryžkalnį, (KK196) ir 250 m į PV nuo šalia einančios aukštos įtampos elektros perdavimo linijos.

LLKS štabo bunkeris molingoje kalvelėje dviejų bevardžių upelių santakoje buvo įrengtas 1948 m. balandžio mėn. Jame buvo įsikūręs tuometinis Prisikėlimo apygardos vadas Petras Bartkus *Žadgaila*, nuo 1949 m. – tas pačias pareigas ėjęs 1949 m. vasario 16-osios deklaracijos signataras Leonardas Grigonis *Užpalis*. Bunkeryje nuolatos negyventa, jis buvo naudojamas kaip laikina susitikimų vieta. 1950 m. liepos 22 d. saugumo (MGB) karinės operacijos metu išduotas LLKS štabo bunkeris buvo likviduotas, šturmo metu žuvo 5 laisvės kovotojai: L. Grigonis, Aleksas Meškauskas *Elytė*, Vytautas Kuzmickas *Sakaliukas*, Juozas Tomkus *Gabrys* ir partizanas slapyvardžiu *Banga*. Vienintelis Juozas Zinius *Nemunėlis* buvo suimtas gyvas. Vietos gyventojo, partizanų ryši-

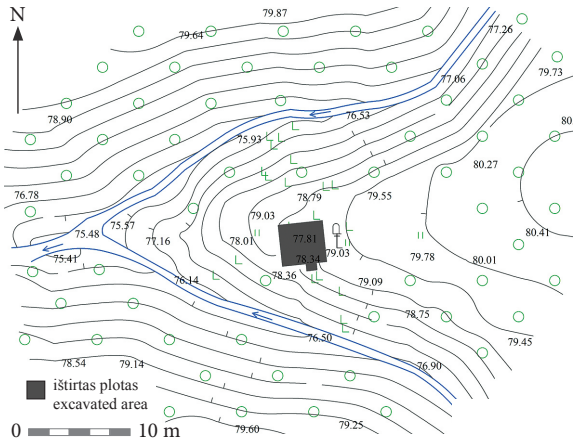

1 pav. Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio štabo bunkerio situacijos planas. L. Riukos brėž. su G. Petrausko papildymais.

Fig. 1. Situation plan of the staff bunker of the Union of Lithuanian Freedom Fighters.